

Lukács, romanen, realismen

Georg Lukács er en betydningsfuld, men omstridt skikkelse i dette århundredes litteraturkritik, filosofi og politik. Hans liv spændte vidt i både tid, aktivitet og holdning. Der er langt fra miljøerne omkring Georg Simmel i Berlin og Max Weber i Heidelberg, hvor Lukács færdedes i århundredets første årtier, til Budapester-skolen, gruppen af hans egne elever, i tresserne og op til den seksog-firsåriges død i 1971. Ligesom der er langt fra *Sjælen og formerne*, hans første værk, skrevet op mod 1910, til *Den kritiske realismes betydning i nutiden*, skrevet efter Stalins død, og alderdomsværkerne.

I litteraturkritisk sammenhæng er det først og fremmest hans realismestudier og bidragene fra trediverne til debatten om realismen, der har været taget op i de senere års danske debat. Den artikel om »Romanen«, vi bringer i dette nummer, kan betragtes som en syntese af Lukács' opfattelse af dette hans centrale litterære interesseområde. Det drejer sig om en oversættelse efter Lukács' eget manuskript, som Lukács-arkivet i Budapest venligst har overladt os en kopi af. Vi har (jvf. noten til oversættelsen) valgt at gengive, hvad der efter manuskriptet at dømme er forfatterens sidste version, men samtidig at angive de tidligere stadier på de punkter, hvor det skønnes at have interesse. Hermed får Lukács' læsere for vistnok første gang mulighed for at se spillet mellem formuleringer fra forskellige traditioner, som den i Moskva arbejdende hegelsk-marxistisk orienterede Lukács forholdt sig til. Hvad der er personlig intellektuel historie og hvad der er politisk historie i dette næsten palimpsest-agtige manuskript lader sig næppe eneligt afgøre, man skal nok også være forsigtig med at drage nogen større konklusioner ud fra dette materiale; men det har dog sin interesse at se formuleringsskrift som dette: fra »den virkelige enhed af menneske og skæbne« til »menneskets virkelige dialektiske enhed med dets samfundsmæssige væren« (ved note 33). Hovedinteressen i artiklen ligger imidlertid i dens sammenfatning af Lukács' syn på romanen, således som det var udformet i trediverne.

Balzac og Tolstoj er to af Lukács' foretrukne forfattere, de er eksempler på den realisme, der for ham var den borgerlige litteraturs højdepunkt og samtidig forbillede for en socialistisk litteratur. De to artikler om *Bristede illusioner* og om *Anna Karenina* er selvstændige analyser, men kommer samtidig ind på realismespørgsmålet og Lukács' bidrag. Også Ferenc Fehers artikel behandler realismeopfattelsen hos Lukács, men her i sammenhæng med hans politiske tanker, hans opfattelse af forholdet mellem socialisme og demokrati. Feher er en af

medlemmerne af Budapester-skolen, elev af Lukács og nu - som flere andre af gruppens medlemmer - ikke længere i Budapest.

Med disse artikler er der ikke givet noget udtømmende billede af Lukács, men et billede af sammenhængen mellem hans realismeopfattelse og hans politiske opfattelse i bestemte faser af hans udvikling, og samtidig analyser af to af romanlitteraturens hovedværker som baggrund for realismediskussionen. Nummeret er tænkt som et bidrag til videreførelsen af denne diskussion, som med fordel kan drage Lukács med ind, hvorimod det ingen mening har at gøre ham til profet. Vi håber senere at kunne tage hans sene æstetik op til behandling udførligere end det sker i slutningen af Fehers artikel.

Gunhild Agger og Peter Madsen